

Срђан Срдић

ПОСТНЕОАВАНГАРДОМ ПРОТИВ ДОСАДЕ

(Ото Хорват: *Моменти 1–49*, Академска књига, Нови Сад, 2025)

"Stop that horse, he wears my shirt", имао је да примети наш рођак из Клагенфурта, Патрик Клопф, човек за ког смо основано сумњали да би могао да буде песник. Студијска каријера Клопфовог трочланог бенда, бизарна ништа мање од музике коју и данас производи, неукалупљена, боље рећи, почела је 1990. и та се плоча зове *Expositionsprophylaxe*. Ово незаборавно искакање из жанровских *death metal* шина окончано је нумером срачуна-то непамтљивог назива "The Unequalled Visual Response Mechanism" – управо ова песма отпочиње горенаведеним стиховима. Да, рекао би човек, Клопф мора да је песник. И јесте. Следи мала напомена: истински творац стихова заправо је Џон Купер Кларк (1949), а о њему знамо да никад није користио мобилни телефон те да ретко напушта властити стан. Што не значи да Клопф није песник – сам избор Куперових стихова и њихова реконтекстуализација представљају поетски чин по себи, ако већ не докраја оригинални поетски запис. И то не у смислу научене, механичке постмодерне, већ више као хаотично дејство у стоголавом простору слободних асоцијација. Значење? Да. И апсурд је значење. Надзначење, рекао бих.

*

А књижевност је данас у својим главним токовима легло опаке досаде. Углавном, ништа ново. Невоља долази од страшне изложености читалаца тексту. Како би се дошло до ма каквог јаснијег прегледа (читај: тржишног устројства), наивнији/већински читалац не схвата да се налази у интензивној изложености предрасудама које несвесно усваја, те се одмах након усвајања њима неотклоњиво руководи. Предрасуде су досадне по себи, језик у њиховој функцији тек унакажен леш. Тиражи, подземне и друге хијерархије, формације места псеудоутицаја, патња за легитимацијом сваког сувишног и неутемељеног суда; досада и мука духу. А било је у Новом Саду добрих људи који су одавно препоручили тероризам као алатљику одбране од досаде. Био је и Ото Хорват. Па се одселио.

*

Кад је пре сад већ дванаест година (моменат?) Ото Хорват објавио свој први роман, књигу *Сабо је сџао*, доста сам размишљао о том тексту. Нисам био једини који је размишљао, што је лепо, јер то је једна од последњих великих књига овдашњих

књижевности, али јесам размишљао и о спецификуму језика ком је остало да се бави собом, пошто при дистанци средине (у Хорватовом случају Фиренца) његова употребна, тзв. свакодневна вредност, у извесним интервалима и на извесним позицијама може чак и да исхлапи. То јесте сурово и то јесте тако – имате језик, али га често имате искључиво за себе, да би постао за *групе*, најупутније је да постане поезија, тако чувате архетип. А можда и себе. Ако вам је до тога. Тако да Хорватов роман остаје вољено јединче, изданак усамљеничке експресије лингвистичког типа: јасно је да нико други не може бити аутор Хорватовог романа до самог Хорвата, али *бићи* Хорват са собом носи језичке предикате који надилазе укупну Хорватову генерацију. Све ово, такође, јесте поезија.

*

Моменџи 1–49, нова Хорватова књига, јесте књига поезије: „Дочекао сам коначно да ми ноћно небо легне на очи.” Тако. Како проверити ствар? За разлику од осталих Хорватових и било чијих прозних књига, из *Моменџи* је искључена свака напаст претензије. Доказаћу. Један од јунака ове књиге (седамнаести по реду, за оне мало мање вредне) обавести супругу како излази из стана да избаци смеће. И више се никад (*никад* текста, наравно, а од тог *никад* не постоји драстичније губљење у времену) не врати. Пред собом имамо свеукупну драматуршку поставку и базичне елементе романескне структуре са свим патосом који она подразумева: патике, тренерку, забринуту брачну сапутницу, близнакиње које спавају, полицију, чак и једно *amore*. И док драме има, али не романескне нити позоришне, „живот се на улици, у граду, одвијао уходаним ритмом без синкопа”. Х49. Делује као апроксимативно уланчавање епифанијских предлога. Може, ако је то поезија. А није то. Не само то. Она је пре онај Клопфов/Кларков коњ који носи наше кошуље. И не стаје.

*

Хорват је човек духовит – то је толико болно ретко и то од њега прави, између осталог, смртног непријатеља књижевне досаде. Он каже: 1–49, па се тако руга магији и мистици бројева, односно доводи у питање перспективе поетске генезе света: број 49 може да постане и број 48 – не делује да то мења ствари, али од часа властите *изабраности*, управо тај број трансцендира очекиваност увреженијег смисла и постаје идиосинкратичка константа с којом даље рачунају најпосвећенији Хорватови читаоци. Дакле, паушалност може да буде прихваћена и као суперуслов означености, фиксираниости у координатама тог и ниједног другог поетског света. Пинчон нек настави мирно да спава, да, Хорват *не дира његове бројеве*. Заправо је све у наизгледној лакоћи одлуке да се светови негде завршавају, да крајеви морају да буду опредељиви, видљиви: „Помислио сам како смо још до јуче били млади и без ожиљака” – тек толико, уз елегантну суспензију крештавог патоса. Да не понављам тезу о смрти претензије.

*

Дете, рецимо, није у стању да буде претенциозно, али је у стању да „добује по торти”. *Одсељен* из Новог Сада, Хорват није *исељен* из града Андрлиног „малог

маминог сексуалца” забринутог за то што „жене страшно пате” (а ваљда ништа не звучи толико лудо као чињеница да Влада Копицл своју „паклену путарину” почиње да плаћа у месту које се зове, ни мање ни више, него – Ђенерал Јанковић), места које је очувала археологија неоавангарде и према ком су се његови творци и вољни житељи односили баш као према властитом игралишту, написали га таквог. Пригушена инфантилност у *Моменћима* спроведена је кроз изричиту блесавост „кајмака који мажњавају кајмани”, што на семантику текста делује растеређујуће, чинећи је прозрачном (боље: *ethereal*, због оног код нас неприсутног и растаченог *real*), *pagујућом* структуром недадаистичког типа, али онаквом каква се подсмеује представи о књижевности као идејном ратраку, социолошкој штаци, таквој некаквој накази.

*

Звук тог истог „добовања по торти” у себи истовремено носи бар два предзнака. Један би могао да представља *soundtrack* за недељу по подне каснијег социјализма доживљеног као благодет услед немоћи или одбијања да се сагледају позадински шумови, дистракције и роварења која воде ка другом. Други је очевидно условљен Хорватовом (1967) интимом припадника једне од најунесрећенијих генерација које смо на овим *ћросћорима* срели (диван аргумент: ови данас су несрећни, али бар не ратују, одакле виспрено произлази да би, ваљда, требало да буду срећни, или бар захвални, ко ће знати коме или чему), а понаша се као најмањи заједнички имени-тељ *имао ђа немао* позиционираности деценијског умирања југословенштине – до-бош, инструмент који уме да буде непријатан. Баш непријатан. Овако: „родили смо се у федералном сонету” можемо да изместимо према „помислио сам како смо још до јуче били млади и без ожиљака” и да се не постидимо учињеног. Исто или слично важи за „радосније детињство нам је било суђено”, уз ограду да је овде пожељно умножити „радосније детињство” и записати/прочитати, дати му да буде „детињства”, а све због израженијег присуства генерацијске језе која је колективизовала самосвојна људска устројства правећи од њих отупеле народно/национално уврежене бесловесности. Жилниковска „будућност је у црвеним чизмицама правила петогодишње кораке” и ту се радијантна историчност Хорватовог текста показује као доступнија и једносмисленија тамо где такве интервенције доприносе његовој политичкој меланхолији.

*

Меланхолија/носталгија, свакако, али као евергрин, бол (скоро па лајтмотив, чак и кад је „бол у костима”) чије ждрело је затрпано кашичицама сахарина, а то је крај егоизма појединачног случаја, или случаја издвојене генерације, каква год ова била, анестезија пред протеклим и преосталим временом; у низу 1–49 приморани смо да ипак пролазимо кроз станице, не мало њих, што изискује хронологију. Временски след, време и опасност од њега и констатација о станицама као условима задржавања времена – фактичког задржавања у записаности (вероватно једина пакост коју ми, јадни, можемо да приредимо времену и од његових кришки направимо вечност, не сви, али неки од нас) и задржавања у *моменћима* зарад спасавања

живе главе у игри коју никако не можемо нити треба да добијемо. Синхронизитет се јавља као насушна петља: неоромантичарске сабласти (отац „не може јер је мртав”, али ипак може јер је ту), фелинијевске госпођетине у својим вилендорфским пропорцијама које не могу да умру, син одлази у „давно упознату светлост, још невин свет”, али неумитно *одлази* заустављен у још једном од Хорватових *моменаџа* који би могли да буду и непробојна брана, титанијумска завеса, једна чак и очајањем талента испостављена испреченост. То.

*

Али онај Клопф-Куперов коњ с почетка – њега није могуће зауставити. Обојица то знају, да не знају не би записали то што јесу. Они знају да је довољно да запишу тако како је записано па да остане – кад звучи, не мора да значи то што звучи. Тако и Ото Хорват, господски позајмљује од времена прошлог и времена које ће тек доћи. Тамо неће бити нас (то није лоше) као жохара или комараца, али ће бити *моменаџа* који су неспорно наши јер смо пронашли њихов језик, Хорват јесте, он јесте ту, јесте тамо, и тамо ће и остати. Поштеније од тога тешко да може бити.